

"לְדוֹרוֹת" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: הרטוג Hartog	שם פרטי: ורה
---------------------------	-----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: קופלמן	בלועזית Koppelman
שם פרטי איתו נולדתי: ורה	בלועזית Vera
עיר לידה: אמסטרדם	בלועזית Amsterdam
שם פרטי ושם משפחה של האב: סלי קופלמן	שם פרטי ושם נעורים של האם: רחל Van Wezel
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: אמסטרדם	בלועזית Amsterdam
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) יסודי	מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) תלמיד
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: (שם העיר או האזור ושם הארץ)	חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא)
במידה והיית בגטו, ציין את שמו	בלועזית
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו	בלועזית
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: Utrecht (אוטרקט), הולנד	תאריך השחרור: 05/05/1945
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)	ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור Enschede (אנסחדה), הולנד
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממת'י עד מת'י	שנת עליה: 13/12/1973
	במידה ועלית באנייה, ציין את שמה

אנא ספרי/ על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים):

נולדתי באמסטרדם בשנת 1932, גרנו כל המשפחה באמסטרדם כל השנים, היינו משפחה יהודייה נורמטיבית, ההורים שלי הדליקו נרות בשבת, ואת החגים חגגנו אצל סבא (אבא של אבא). אבי היה מורה לספרות, שפות ומתרגם. אמי עבדה במפעל יהלומים. אני אהבתי לרקוד. הבית ספר שלמדתי בו הוא public school בית ספר של העיירה. חצי מהכיתה שלי היו יהודים.

נא ספרי/ על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

תחילת המלחמה :

המלחמה התחילה בשלבים, בחצי השנה הראשונה של המלחמה פחות הרגשנו. תחילה הורידו את היהודים מכל מיני תפקידים, אך אנחנו פחות הרגשנו כי אבי עבד במסגרת פרטית אצל יהודים. לא הרגשנו שמשו עומד לקרות. ב41 פחות או יותר התחילה ההפרדה והחוקים החדשים ליהודים, וב42 התחילו ממש רדיפות, ממש הרגישו ברחוב. ב41-42 אנחנו הצטרפנו להתרכז בבית ספר יהודי, בבניין אחר, במקום אחר. פעם אחת הלכתי מבית הספר הביתה ביחד עם חברה, כי היא הצטרפה באותו ערב להגיע לבית ספר, בדרך חזרה הביתה, אנשים נוצריים הזהירו אותנו לא ללכת הביתה כי הגרמנים לקחו את אמא שלה (למחנה ריכוז).. אז אני לקחתי אותה איתי, ואז איזה דודה באה לקחת אותה, אבל אח"כ הבנתי שהיא לא חזרה... לקחו אותה.. את מרבית היהודים, הנאצים תפסו בעקבות הלשנות של התושבים ההולנדים, אשר תוגמלו על כך בתמורה בתשלום של 5 ₪. לכן אסור היה לצאת, היה מאוד מסוכן בחוץ. בסוף לא הלכתי לבית ספר בכלל, כי לקחו את המורה, והתלמידים היו פחות ופחות. מי שלא היה שם, לא יכול לתאר את זה..

טלאי צהוב :

משנת 42, כל ילדה מעל גיל 6, הייתה חייבת לעונד טלאי צהוב. הגרמנים הכריחו אותנו לתפור אותו חזק על המעילים, אבל אנחנו ניסינו לשים אותו רק עם סיכות שלא יהרוס את המעילים.

החיים :

היהודים באמסטרדם הקימו בית ספר מוזיקלי ליהודים, כמו בגטו, אשר לימדו אותנו קצת שעור כנרות, אבל היה ממש קשה, כי כל פעם הגיעו פחות ופחות ילדים לשעורים.. בתקופה הזו חוקים הולנדים כבר לא היו. אז אחרי השעה 20:00 אסור היה בכלל להיות ברחובות, כך הנאצים ידעו שהיהודים נמצאים בבתיים, אז באמצע הלילה הגרמנים ביחד עם המלשינים ההולנדים ששת"פ והמשטרה ההולנדיה פרצו לבתים ומשש לקחו אנשים מביתם. ב43 אמא שלי נפטרה ממחלה.

ההחלטה להסתתר :

בבניין שלנו גרנו בקומה הראשונה, ובאותה תקופה דודה שלי באה לישון אצלנו, כי היא פחדה. באיזשהו שלב תפסו אותה שהיא ישנה אצלנו, כי עוד אנשים באו לישון אצלנו. ולכן, אני ואחותי, שגדולה ממני ב6 שנים, הלכנו לישון אצל השכנים בקומה השישית של הבניין, אבל זה היה רק כמה לילות כי קיבלתי שלשול מרוב שפחדתי, והאבא לא רצה להטריד את האנשים, ולכן הוא התחיל לחפש, דרך כל מיני קשרים שאני לא כ"כ יודעת איך, להסתיר ולהציל אותנו. בעזרת ארגון מחתרת בלתי חוקי שהוקם בשביל לעזור ליהודים, אשר עשה המון פעולות עזר, לדוגמא : לחפש כתובות, להסתיר יהודים, במיוחד בשבילי הם עשו הרבה. איך נוצר הקשר בדיוק אני לא זוכרת, כי בסופו של דבר הייתי ילדה קטנה, אבל הקשר נוצר בזכות דוד שלי שיצר עמם קשר.

ההגעה לרכבת באמסטרדם :

יום אחד הגיעה גברת שלא הכירה אותי, אמרו לנו שאנחנו נוסעות לאנסחדה, אבל אף פעם לא הייתי שם. ואת המטרה כבר הצלחתי להבין לבד... אף אחד לא אמר לי בדיוק מה הולך לקרות אותי.. נפרדנו מאבי ומכל המשפחה, אמרנו שלום, הורדנו את הטלאי הצהוב, והלכנו לכיוון הרכבת. הלכנו הרבה ברגל כי כאמור היה מסוכן לעלות על המטרו. בסופו של דבר הגענו לתחנה המרכזית של הרכבת של אמסטרדם, ואותה גברת קנתה בשבילנו כרטיסים. לאחותי כבר הייתה ת.ז. כי הייתה בת 15, אז בשביל להגן עליה, החליטו למחוק את הסימן J של "יהודים" מהת.ז., ולכן לא תפסו אותה. כשעלינו על הרכבת, הגברת הזו עלתה גם, אך היה ישיבה בקרון אחר, אסור לה היה ליצור אתנו קשר, היו כל מיני הוראות. נסענו שעתים וחצי לכיוון הגבול המזרחי, בצד השני בכלל של הולנד, רחוק מאמסטרדם. ובסופו של דבר, בשעות הערב הגענו אל העיר אנסחדה.

החיים באנסחדה:

באנסחדה קיבלנו אותנו גברת, שהייתה חברה של דוד שלי, אח של אמא שלי, אני אישית לא הכרתי אותה. היא בעצמה לא הייתה יהודייה, והיא אמרה שהיא תיקח אותי ואת אחותי. היו לה אופניים, והיא לקחה את המזוודה האחת שלנו, אך היינו צריכים למהר להגיע הביתה, כי כבר היה חשוך, וכאמור אחרי השעה 20:00 בערב אסור היה ליהודים לצאת החוצה. בסופו של דבר הגענו לבית שלה.

במשך שנה שלמה חיינו בבידעם. רק בערב שהיא לא עבדה, כשהיא הייתה חוזרת הביתה, היא הייתה סוגרת את כל הווילונות של הבית, ורק אז יכולנו לרדת למטה להתאוורר או לשבת. בזמן שגרנו אצל הגברת, אחרי שכבר למעלה משנה לא הייתי בבית הספר, הגיעה חברה טובה שלה, נלי, שניסתה ללמד אותי משהו.. אבל זה היה מאוד קשה, כי לשבת בבידעם וללמוד היה קשה ומשעמם.. באותה תקופה היו שני קרבות יריות של מטוסים בשמיים – 22.10.1943 ובתאריך 10.2.1944. את אותם קרובות אני זוכרת היטב עד היום.. את הפיצוצים.. אזעקות.. הכל.

במהלך אותה תקופה, היה מחסור גדול מאוד באוכל, אז חלקו תלויים לכל אחד, ומאחר מבחינה רשמית היא גרה לבד, היה לנו תלוש אחד ל-3 אנשים, אך בעזרת הארגון מחתרת, דאגו לנו לתלויים נוספים בלתי-חוקיים בכדי שנוכל לאכול כולנו. לאחר שנה ב-44 הגברת שהסתירה אותי הייתה צריכה לעזוב את הבית כדי לעשות מקום למשפחה אחרת. היה בלגן גדול מאוד. לכן, היו צריכים לחפש בשבילי ובשביל אחותי מקום אחר. בעקבות כך הפרידו אותנו אחת מהשנייה. עברו עליי שבועיים מאוד קשים, כי איש לא היה מוכן להסתיר שני אנשים ביחד, בינתיים אני זוכרת שהם העבירו אותי לאיזה דודה, שנאלצתי לישון איתה, עם אישה זרה ביחד באותה מיטה, והרגשתי שאיבדתי הכל. ובנוסף באותו יום גם לא הרגשתי כ"כ טוב, היה לי חום גבוה. ועד סוף המלחמה לא היה לי שום קשר עם אחותי. הייתי לגמרי לבד, ילדה בת 10 וחצי. בסופו של דבר הגיע מישהו, לא ידעתי בכלל את שמו, ולקח אותי יחד איתו לעיר אחרת, שנקראת אוטרקט.

החיים באוטרקט:

קיבלה אותי משפחה נחמדה, נוצרים לותרנים, שהיו להם ילדים מאוד נחמדים (לאחרונה בטורונטו נפגשתי עם אחד הילדים שסיפר לי שלפני שהגעתי "אמא סיפרה לנו כי שתהיה לנו אחות חדשה").. נשארתי שם עד סוף המלחמה. בזמן שהות באוטרקט נאלצו לתפור לי סיפור חיים, ושם אחר, וניירת אחרת. אמרו לי להגיד שקוראים לי "בפי", ועם שם המשפחה שאצלם גרתי "דה-יון". הסיפור כיסוי היה שאמא שלי נפטרה בהפצצה של העיר הגדולה "רוטרדם" (בתחילת המלחמה באמת הגרמנים הפציצו את העיר, והרבה אנשים נספו) והם אמצו אותי. בתקופה הזו הייתי ילדה קטנה, עשיתי מה שאנשים אמרו לי, בלי שאלות, זה בעיקר מה שלמדתי. היינו הולכים ביחד לכנסייה. האנשים באותו הרחוב כן ידעו על הסיפור, אי אפשר להסתיר ילדה בלי שהשכנים ידעו. אבל בספטמבר קרה ברוך, היה מן ריב בין שכנים, באותו זמן הייתי בתוך הבית ושמעתי צעקות ברחוב, ולא ידעתי כ"כ על מה מדובר, אבל התוצאה הייתה שאותה אישה אמרה לכאילו אמא שלי, שהיא יודעת והיא תספר לגרמנים שיש להם ילדה יהודייה, והיא באמת הלכה וסיפרה לגרמנים, שני בחורים חזקים הביאו אותי לכתובת אחרת, לא רחוק מהמקום שגרנו. באותו יום הייתי גם כן חולה (בדיעבד התברר כ"אבעבועות רוח"), היה לי חום גבוה, ובאותה כתובת הייתי במשך 10 ימים שכבתי במיטה חולה.

**אנא ספרי/ על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ
(השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):**

#בסוף המלחמה פגשתי את אחותי באנסחדה, כי הם שוחררו קודם והיא הייתה בקרבת אנסחדה, אז יחד עם האישה שהסתירה אותי ב1943 באנסחדה, התחילה לחפש אותי כי איש לא ידע איפה אני.

בסוף המלחמה נודע לי שאבא שלי לא מצא כתובת קבועה.. הגרמנים לקחו... והוא לא חזר.. ובהמשך קיבלנו מכתב מ"הצלב האדום", שהוא הגיע ל"ברגן-בלזן", וכשהמחנה השתחרר, הוא לא היה בין השורדים..

את הסבים שלי במהלך המלחמה תפסו ברגע שהגיעו לכתובת שבה היו אמורים להסתתר, אך שהגיעו לכתובת, הגרמנים חיכו להם בכתובת, כי מישהו עבור כסף הלשין עליהם. ועל כך ידעתי רק בסוף המלחמה.

בסוף המלחמה לא ידעו מה לעשות עם הילדים שנשארו יתומים בלי משפחה, אז עליי החליטו שהכתובת הכי טובה היא הגברת מאנסחדה. בהתחלה הגברת הייתה עושה למעני מאמצים, בית ספר טוב, שעורי כינור. לאורך הזמן כשגדלתי היו הבדלים בדעות שלנו, ולמשך כל הזמן המחשבה היהודית משכה אותי, וכשאתי הייתי מוזמנת ע"י משפחה יהודייה לקבלת שבת היא תמיד הייתה עושה פרצופים.. ומאז התחילו כל מיני מתחים, במיוחד לאחר כשנה שאחותי הגדולה עזבה את הבית.

אחרי המלחמה הצטרפתי להמשיך ללמוד עוד 2 כיתות של בית ספר עממי, אבל מילא, פרט קטן, וגימנסיה עוד 6 שנים, רק בגיל 20 סיימתי את הלימודים בבית ספר, ומיד אח"כ הלכתי לאוטרכט ללמוד רפואה באוניברסיטה, שאותם סיימתי ב1962.

ב56 הכרתי את בעלי, ו58 התחתנו.

מה נתן לילדה בת 10 את המוטיבציה להמשיך?

היה לי שכל שהבנתי שאני צריכה לשתוק, וצריכה לסמוך על האנשים שעזרו, ולמזלי היו אנשים שעזרו לי, אבל לא לכל אחד עזרו כמוני...

תמיד אמרתי אחרי המלחמה, שאני לא סבלתי כל כך, אני לא הייתי במחנה ריכוז, והייתי בין אנשים שעזרו לי, ובאמת אני שמחה שראיתי את השמש ואני חיה, ולא התלוננתי. אבל ההולנדים שדיברתי איתם אמרו לי שהיה מזל, וזהו. ואני כן חשבתי שהיה לי מזל שאני עוד בחיים. אבל אף אחד מהולנד לא התייחס אלינו ואל מה שעברנו בזמן המלחמה, רק אחרי 25 שנה אני ואחותי קיבלנו קצת פיצוי מגרמניה (BEG), הסכום היה מגוחך, אבל לפחות זה היה סימן שמישהו באמת מתייחס. אבל במשך 25 שנה אף אחד לא התייחס, יותר טוב היה לא לדבר על העובדה שאני יהודייה, כי היו תמיד אנשים שחשבו שאנחנו אלה שלקחנו להם את הכסף.

#אחרי המלחמה יכולנו לקבל את הבית בחזרה, אבל הבית היה ריק, הכל היה גנוב. לכן גרנו באנסחדה. כל מיני דברים בהולנד לא היו נעימים. אבל אני מאוד שמחה שיכולתי ללמוד, והייתי בארגון שיצאנו לטיולים, אבל אני לא רוצה להתלונן על התקופה הזו..

למדתי שיש אנשים טובים ואנשים לא טובים..

נא ספרי על חיך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

אני ובעלי היינו רופאי משפחה בעיירה קטנה דרומה מאוטרכט. באמסטרדם אחרי המלחמה המעט יהודים שחזרו רצו לבנות קהילה חדשה, והקימו עיתון, שנשלח אליי גם לאנסחדה. ב48 קראתי שהקימו את מדינת ישראל, ושם כולם היו יהודים, לא יכולתי לתאר דבר כזה שהאדם שמוכר חלב וירקות הוא יהודי. בכיתה שלי בלימודים היה גם ילד יהודי, שכנראה הוא סיפר להורים שיש ילדה יהודייה, וההורים שלו הזמינו אותי לקבלת שבת, שבהמשך שמרתי איתו על קשר, וגם הוא עלה לארץ. לאט לאט ההרגשה שאני יהודייה, ושאתי שונה מהסביבה גורם לזה שאני יותר ויותר כאילו אני לא בבית.

העלייה לארץ ישראל:

בגיל 16 חשבתי על עלייה לארץ ישראל בגמר הלימודים, בינתיים התחנתתי, אך בעלי רצה להשאר בהולנד, אבל הוא הבטיח שאם יהיה לנו כסף, אנחנו ניסע לארץ ישראל לאיזשהו חופש בארץ, ב1965 היינו פעם ראשונה בארץ, ולהפתעתי הוא כ"כ התלהב, היינו בנגב, פגשנו חיילים שנתנו לנו טרמפ, והיה לו כ"כ נעים, שכאן יש עוד מה לבנות, והוא כ"כ התלהב שאני מאוד הופעתי.

לאחר הביקור הראשון בארץ לקח זמן רב עד שעלינו, 3 הילדים למדו בהולנד בבית ספר, הייתה לנו קליניקה פרטית, ועד שיכולנו לעזוב ולהכין את הילדים שלנו, לקח עוד 9 שנים. ב1973 אחרי מלחמת יום כיפור, בעלי עלה חודש לפניי לארץ, והתחיל לעבוד בקופת חולים, בקיבוץ עין המפרץ. היינו בקשר, ובדצמבר מכרתי את הקליניקה, את הבית, לקחתי את הילדים שלנו ועלינו לארץ. היה לנו בית קטן, קיבלו אותנו ממש יפה בקיבוץ, דאגו מאוד לילדים שלי, לימדו אותנו עברית, ובהמשך עברנו לקיבוץ כפר מסריק. היה לכולם קשה אך נשארנו, חוץ מהבן הגדול שלא כ"כ הסתדר פה בארץ, אז הוא חזר להולנד עד סיום בית ספר תיכון, בהמשך חזר לארץ ולמד בטכניון. בהמשך עבדתי בבי"ח כרמל בחיפה עד הפנסיה.

מראיין : דותן פנואל, חיפה, פברואר 2014